

Κεφάλαιο 6

Ενότητα 2- ΑΠΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ

1. Γιατί πιστεύουν πολλοί ότι η ηθική φιλοσοφία είναι μάταιο εγχείρημα;

- Δυσκολία εύρεσης κοινού κριτηρίου ηθικότητας (που αναζητήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο), διότι οι ηθικές κρίσεις έχουν **σχετική εγκυρότητα**, δηλαδή ποικίλουν ριζικά ανάλογα με την εποχή, τον πολιτισμό ή την κοινωνία στην οποία εντάσσεται κανείς.
- Οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους **εγωιστικά** όντα και γι' αυτό δε μπορούν να συμπεριφερθούν ηθικά σωστά.
- Οι άνθρωποι **δεν είναι** πραγματικά **ελεύθεροι** και κατά συνέπεια ηθικά υπεύθυνοι για τις αποφάσεις και τις πράξεις τους.
- **Γιατί να είναι κανείς ηθικός**, εάν γνωρίζει ότι μπορεί να αποφύγει τις κυρώσεις; (βλ. εικόνα σελ. 150).

1^ο Οι ηθικές κρίσεις ως εκδηλώσεις υποκειμενικών συναισθημάτων

- Η ηθική καταντά καθαρά υποκειμενική υπόθεση (βλ. κειμ. 1, σελ. 156 και εικόνα σελ. 151).
- Υπερασπιζόμαστε τις ηθικές μας πεποιθήσεις με **επιχειρήματα**, αλλά και η συναισθηματική βάση της ηθικής σκέψης και πράξης δεν είναι τελικά τόσο υποκειμενική όσο φαίνεται. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι προικισμένοι από μια στοιχειώδη ευαισθησία και (κατά τον Χιουμ) διαπνέονται από ένα συναίσθημα **συμπάθειας** για τους συνανθρώπους τους (βλ. κείμ. 2, σελ. 156).

Εργασία

Να αναπτύξετε τον ηθικό προβληματισμό σας σχετικά με τον πίνακα του Μανέ, *Η εκτέλεση του Αυτοκράτορα*. Πληροφοριακό υλικό μπορείτε να αντλήσετε από την πηγή: filologikigonia.weebly.com

2^ο Ύπαρξη κοινών ηθικών κριτηρίων

- Διαφοροποίηση πολλών βασικών ηθικών πεποιθήσεων ανάλογα με την εποχή ή την κοινωνία στην οποία ανήκει κανείς. Παραδείγματα.
- **Ηθικός σχετικισμός;**

Οι ηθικές αντιλήψεις δεν αποκλίνουν τόσο ριζικά όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Παντού γίνονται σεβαστά ορισμένα αιτήματα εντιμότητας ή δίκαιης οργάνωσης της κοινωνίας – παρά τις επιμέρους διαφορές (βλ. κειμ. 3, σελ. 156 και κειμ. 5, σελ. 157. Επίσης εικόνα σελ. 152).

- Η σύγκλιση των βασικών ηθικών πεποιθήσεων έχει αρχίσει να πραγματώνεται στον αιώνα της παγκοσμιοποίησης.
- Ο ηθικός συσχετισμός δεν μπορεί να οδηγεί στη διατύπωση μιας οποιασδήποτε δεοντολογικής αρχής με αξιώσεις καθολικής ισχύος, διότι έτσι *αυτοαναιρείται*.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 2^η (σελ. 158) για το υποκ. 1 (θεωρία του Χιουμ)
- 4^η (σελ. 158) για το υποκ. 2

3^ο Εγωιστικά τα κίνητρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς;

Το βαθύτερο κίνητρο κάθε πράξης μας είναι η προσωπική μας ικανοποίηση (ακόμη κι όταν λ.χ. βοηθάμε έναν συνάνθρωπό μας).

Αντίλογος: αυτό που μας ωθεί σε μια αλτρουιστική πράξη μπορεί να είναι όντως η επίτευξη μιας κατάστασης που ωφελεί τους άλλους και όχι η ικανοποίηση την οποία προκαλεί σ' εμάς.

Το *εγωιστικό* στοιχείο δεν αποκλείει τη δυνατότητα ηθικής πράξης. Υπάρχει η **δυνατότητα αλτρουιστικής συμπεριφοράς**, που μας κάνει να εγκαταλείψουμε το στενά εννοούμενο συμφέρον μας για το καλό των άλλων (βλ. κείμ. 6, σελ. 157).

Η ηθική δεν απαιτεί κατ' αρχήν εξαιρετές πράξεις αυτοθυσίας, αλλά **σεβασμό στα βασικά δικαιώματα των άλλων** και ακριβοδίκαιη, ισότιμη μεταχείριση.

4^ο Ελευθερία και ηθική υπευθυνότητα για τις πράξεις μας

Η ελευθερία έχει ιδιαίτερη σημασία για τους ηθικούς φιλοσόφους (βλ. κείμ. 7, σελ. 157).

Για τον **Καντ** οι ηθικές αρχές μας πηγάζουν αποκλειστικά από την αυτόνομη λειτουργία του ορθού λόγου και μας επιτρέπουν να ελέγχουμε τις τυφλές εσωτερικές παρορμήσεις μας.

Προϋπόθεση για να αναλάβουμε την ευθύνη των πράξεών μας είναι να ενεργούμε ελεύθερα.

Μήπως **δεν είμαστε ποτέ αληθινά ελεύθεροι** (άρα και υπεύθυνοι), διότι σε βαθύτερο επίπεδο οι ενέργειές μας καθορίζονται από δυνάμεις που δε μπορούμε να ελέγξουμε; (βλ. εικόνα σελ. 155).

Αρχή του **ντετερμινισμού** (αιτιοκρατίας) (βλ. και γλωσσάρι)

Όλα τα συμβάντα στον κόσμο μας καθορίζονται αυστηρά από προηγούμενα συμβάντα, σύμφωνα με κάποιους (φυσικούς, βιολογικούς, ψυχολογικούς, ιστορικούς ή άλλους) αιτιακούς νόμους

Αντίθετη θέση, ο **ιντετερμινισμός**, η πλήρης δηλαδή απουσία αιτιακού καθορισμού της βούλησης.

Ακόμα κι αν δεχτούμε ότι ισχύει ο ντετερμινισμός σε κάποιες ηπιότερες μορφές του, **δεν αναιρείται η δυνατότητα που έχουμε να κρίνουμε** την ηθική ποιότητα των αποφάσεων και των πράξεών μας (καταλογισμός ευθύνης).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1^η (σελ. 158) για το υποκ. 4 (ελευθερία, βλ. κείμ. 8, σελ. 157 επ. επίσης βλ. εικόνα σελ. 158)

3^η (σελ. 158) για το υποκ. 4 (θεωρία του Καντ)

5^η (σελ. 158) για το υποκ. 3

6^η (σελ. 158) για το υπόκ. 4 (βλ. κείμ. 7, σελ. 157)